

proaches to the Interpretation of the Concept of "Human Capital"]. *Ahrosvit*, no. 11 (2018): 68-72. http://www.agrosvit.info/pdf/11_2018/14.pdf

"Vazhlyvist rozvytku liudskoho kapitalu u suchasnomu sviti. Yakoiu maie buty stratehiia Ukrainy?" [The Importance of Human Capital Development in the Modern World. What Should Be Ukraine's Strategy?]. *Ukrainskyi instytut maibutnyoho*. June 18, 2021. <https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-suchasnomu-sviti-yakoyu-maye-buty-strategiya-ukrayiny/>

Veblen, T. *The Theory of Leisure Class*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2016.

Yalovyj, H. K. "Teoriia liudskoho kapitalu yak metodolohiia formuvannia innovatsiinoi systemy" [The Human Capital Theory as the Methodological Base of Innovation System Formation]. *Ekonomichniy visnyk NTUU «KPI»*, no. 12 (2015): 20-28. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.12.2015.43884>

Yatsiv, I. B. "Investytsii domohospodarstv Ukrainy v liudskyi kapital" [Investments of Ukrainian Households in Human Capital]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2021). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.5](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.5).

УДК 336.1
JEL: H63; H69; H81
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-15-20>

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ

©2024 КІРОВ Б. С.

УДК 336.1
JEL: H63; H69; H81

Кіров Б. С. Еволюція теоретичних підходів до дослідження боргової безпеки

Посилення глобалізації економічних відносин і необхідність постійного залучення ресурсів для фінансування збільшуваних потреб економіки, вимагають від держави системних і скоординованих дій для забезпечення фінансової стабільності та боргової безпеки. Запропонована наукова стаття присвячена актуальному питанню необхідності дослідження теоретичних основ боргової безпеки, яка останніми роками стала особливо актуальною для України через економічні та безпекові виклики. Мета статті полягає в поглибленому дослідженні економічної сутності поняття «боргова безпека» з урахуванням необхідності забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Аналізуючи, систематизуючи й узагальнюючи наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених, було розглянуто еволюцію підходів до поняття «боргова безпека». У результаті дослідження запропоноване авторське визначення цього поняття. Зокрема, боргову безпеку пропонується розглядати як оптимальний рівень боргового навантаження, що дозволяє підтримувати сталий соціально-економічний розвиток держави, формуючи внутрішній попит і необхідний непохитний рівень незалежності держави. Надмірне накопичення боргів може призвести до серйозних економічних проблем, таких як зростання вартості запозичень, зниження кредитного рейтингу та економічний спад. Тому перспективами подальших досліджень у даному напрямі є оцінка боргової безпеки, зокрема аналіз рівня боргового навантаження, виявлення потенційних загроз і ризиків та впровадження цілісної стратегії забезпечення боргової безпеки.

Ключові слова: боргова безпека, боргова стійкість, державний борг, методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, фінансова безпека.

Бібл.: 18.

Кіров Богдан Сергійович – аспірант, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)
E-mail: bogdankirov@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5265-6058>

UDC 336.1
JEL: H63; H69; H81

Kirov B. S. Evolution of Theoretical Approaches to the Study of Debt Security

The strengthening of globalization of economic relations and the need to constantly attract resources to finance the growing needs of the economy require systematic and coordinated actions on the part of the State to ensure financial stability and debt security. The proposed scientific article is devoted to the topical issue of the need to study the theoretical foundations of debt security, which in recent years has become especially relevant for Ukraine due to economic and security challenges. The aim of the article is to conduct an in-depth study of the economic essence of the concept of «debt security» taking into account the need to ensure the socioeconomic development of the State. Analyzing, systematizing and summarizing the scientific works of foreign and domestic scientists, the evolution of approaches to the concept of «debt security» is considered. As a result of the study, the author's own definition of this concept is proposed. In particular, debt security is proposed to be considered as the optimal level of debt burden, which allows to maintain sustainable socioeconomic development of the State, forming domestic demand and the necessary unshakable level of independence of the State. Excessive debt accumulation can lead to serious economic problems, such as rising borrowing costs, credit rating downgrades, and economic downturns. Therefore, the prospects for further research in this direction are the assessment of debt security, in particular the analysis of the level of debt burden, the identification of potential threats and risks, and the introduction of a holistic strategy for ensuring debt security.

Keywords: debt security, debt sustainability, public debt, methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine, financial security.

Bibl.: 18.

Kirov Bohdan S. – Postgraduate Student, Odesa National Economic University (8 Preobrazhenska Str., Odesa, 65082, Ukraine)

E-mail: bogdankirov@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5265-6058>

Останні роки для України були й лишаються надскладними – як з економічної, так і з безпекової точок зору. Фінансова криза, гібридна війна 2014 р., пандемія COVID-19, повномасштабна війна з 2022 р. призвели до внутрішньої економічної нестабільності, значного рівня адміністративної залученості держави в ринкові процеси, колосальної залежності від міжнародних донорів та логістичних складнощів. Окреслені процеси є, беззаперечно, суттєвими викликами та загрозами як для національної безпеки загалом, так і для боргової безпеки зокрема.

Фундаментальні засади щодо забезпечення боргової безпеки були предметом дослідження зарубіжних учених-економістів, зокрема: Дж. Б'юкенена, Р. Масгрейва, К. Рейнхарта, Дж. Стігліца, К. Шіма та інших. Питанням дослідження боргової безпеки та проблематиці обґрунтування теоретико-методологічних засад управління державним боргом присвячені праці відомих вітчизняних учених: О. Барановського, І. Бистрякова, Т. Богдан, З. Варналія, О. Горобець, А. Даниленка, М. Звєрякова, І. Лютого, Н. Плешакової, Л. Омельченка, І. Селіверстова, М. Слатвінської, І. Суміної, І. Чуй та інші науковців.

Боргова та бюджетна політика через свою недосконалість ще до війни вимагали перегляду та реформування, але сьогодні Україна стоїть перед реальною загрозою втрати самостійності та незалежності. Виходячи з темпів зростання зовнішніх боргових зобов'язань через необхідність фінансування як військово-промислового комплексу, так і ведення військових дій загалом, явищу боргової безпеки приділяється недостатньо уваги, що обумовлює деталізацію досліджень у даному напрямку.

Мета статті полягає в дослідженні та розкритті економічної сутності поняття «боргова безпека» з урахуванням необхідності забезпечення соціально-економічного розвитку держави.

Забезпечення безпеки суспільства загалом та економічної безпеки зокрема є одним із основних завдань, яке стоїть перед державою задля забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Безпека держави та суспільства завжди були однією з центральних проблем наукових досліджень, оскільки напряму стосувалися забезпечення незалежності та суверенітету кожної держави. З метою

прийняття ефективних соціально-економічних рішень саме економічна і боргова безпека відіграють ключову роль у визначенні напрямів та орієнтирів подальшого розвитку держави [1].

Боргова безпека є невід'ємною складовою фінансової безпеки, яка, своєю чергою, є важливим елементом економічної безпеки держави. Здатність держави ефективно та раціонально використовувати наявні фінансові ресурси для забезпечення соціально-економічного розвитку напряму залежить від наявності зовнішнього та внутрішнього боргу. Критичні обсяги державних запозичень і надмірний рівень боргової залежності стає загрозою фінансовій безпеці, що, своєю чергою, призводить до зниження рівня боргової безпеки [2].

Про необхідність дослідження боргової безпеки свідчить також невпинний процес глобалізації економічних відносин. Світове господарство зростає значними темпами, але в процесі розвитку і гонитви за ресурсами та необхідності досягнення певного рівня науково-технічного прогресу, розвитку робочої сили та виробництва – питання безпеки відходить на другий план. Зміщення балансу соціально-економічного розвитку та забезпечення боргової безпеки в бік першого призводить до неухильного збільшення частоти фінансових криз через зростання боргового навантаження як одного з ключових інструментів розвитку економіки.

Поняття «боргова безпека» є складним і суперечним. У зв'язку із цим існує значна кількість підходів до визначення сутності даного поняття. У функціональному розумінні боргову безпеку можна трактувати як певний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості, що може в повному обсязі обслуговуватися та своєчасно погашатися [3].

Дослідження боргової безпеки є предметом уваги міжнародних фінансових інституцій, зокрема: Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку (СБ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та інших.

Слід зазначити, що зарубіжні вчені не виокремлюють таке поняття, як «боргова безпека держави», а використовують термін «боргова стійкість» держави (*debt sustainability*), під якою розуміють можливість урядом виконати всі свої поточ-

ні та майбутні платіжні зобов'язання без виняткової фінансової допомоги або дефолту.

В українській практиці одним із перших вітчизняних науковців, який дав фундаментальне визначення поняттю «боргова безпека», став О. Барановський. На думку вченого, «...боргова безпека – це рівень внутрішньої і зовнішньої державної та гарантованої державою заборгованостей з урахуванням їх структури в часовому і валютному вимірі, вартості їх обслуговування, можливості реструктуризації та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально економічних потреб і поступального економічного і соціального розвитку країни, що забезпечує захист інтересів усіх учасників боргових відносин від внутрішніх і зовнішніх ризиків, викликів і загроз й не загрожує втратою суверенітету, руйнуванням вітчизняної фінансової системи, виникненням боргової кризи, оголошенням суверенного дефолту» [4].

Виходячи із даного визначення варто зазначити фактори, які, з точки зору О. Барановського та інших учених, визначають рівень боргової безпеки:

- ✦ загальний обсяг, динаміка та структура державного боргу (за джерелами запозичень, видами валют, умовами емісії, амортизації та обслуговування боргових зобов'язань);
- ✦ перелік наявних і потенційно можливих боргових інструментів, які використовуються у практиці державного запозичення, а також фактичні пропорції між ними та можливості диверсифікації ринку державних цінних паперів;
- ✦ темпи зростання реального ВВП і офіційний обмінний курс;
- ✦ система управління державним боргом і відповідність інструментів управління поточним умовам;
- ✦ політична стабільність у країні [6].

Т. Богдан вважає, що: «...боргова безпека – це досягнення такого рівня державного й зовнішнього сукупного боргу, співвідношення між структурними складовими боргу, вартості обслуговування боргу і цільової спрямованості запозичених коштів, які забезпечують вирішення нагальних соціально-економічних потреб держави і не створюють загроз для стабільності вітчизняної фінансової системи й поступального розвитку економіки країни» [5].

Колектив авторів І. Селіверстова, О. Лашенко та С. Шапошнікова визначають боргову безпеку держави як: «...складову частину фінансової

безпеки держави, яка є певним рівнем державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості із урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального відношення між ними, достатнім для вирішення загальних соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати виплати на погашення основної суми і відсотків без загрози втратити суверенітет, одночасно підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу» [7].

Своєю чергою, О. Новосьолова вважає що: «...боргова безпека – це певний рівень державної заборгованості, співвідношення її складових, вартості обслуговування та обсягів погашення, який дозволяє уникнути виникнення дисбалансів у системі державних фінансів та забезпечити сталий економічний розвиток країни» [8].

Л. Омельченко та І. Суміна дали визначення боргової безпеки в широкому та вузькому сенсах. Так, у широкому розумінні автори «під борговою безпекою держави розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової системи». У вузькому розумінні «...боргову безпеку держави можна визначити як оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових» [9].

Колектив авторів під керівництвом А. Даниленка дійшли висновку, що під борговою безпекою слід розуміти: «...рівень державної заборгованості, який задовольняє потреби держави у фінансових ресурсах, дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни і при цьому не ставить під загрозу можливість виконання державою своїх функцій та зобов'язань щодо погашення та обслуговування боргів зокрема» [16].

На думку М. Кубай, під поняттям «боргова безпека» слід розуміти: «певний рівень державної заборгованості, який дозволяє зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх та зовнішніх загроз та забезпечити економічну незалежність держави, підтримуючи при цьому належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу держави» [10].

Водночас Н. Кравчук вважає, що під борговою безпекою слід розуміти: «певний критичний рівень державної заборгованості, який дозволяє зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити певний рівень відносної незалежності держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати виплати на погашення основної суми і відсотків (відповідно до зафіксованого у кредитному контракті графіку платежів), підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу. Тобто, виконання умов боргової безпеки спрямовується на задоволення економічних потреб держави у фінансових ресурсах із врахуванням того, що перевищення цього критичного рівня може призвести до незворотних процесів щодо можливостей повернення боргів, їхнього обслуговування, до так званої боргової кризи або кризи ліквідності, чи одновекторної фінансової, економічної і навіть політичної залежності від кредиторів» [11].

Г. Котіна, М. Степура, П. Кондро дійшли висновку, що: «..боргова безпека держави – це відповідний рівень боргової незалежності, стабільності та платоспроможності країни в умовах впливу на неї ризикових дестабілізуючих факторів державного боргу, іншими словами, рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості держави, за якого уряд здатний своєчасно та повністю виконувати взяті на себе боргові зобов'язання, забезпечувати стійкий економічний розвиток» [15].

Визначення поняття боргової безпеки авторами І. Чуй та О. Мицак варто розглянути через призму характеристик боргової безпеки, які були ними визначені таким чином: «ефективність боргової політики, тобто її здатність забезпечувати досягнення стратегічних та тактичних цілей залучення та раціонального використання фінансових ресурсів державою; незалежність фінансової системи, тобто здатність держави самостійно визначати цілі, механізми залучення фінансових ресурсів та напрями їх використання; платоспроможність держави, тобто її здатність повноцінно виконувати свої зобов'язання з повернення боргів та платежів з їх обслуговування в умовах впливу фінансових систем інших країн та світових фінансових агентів; стабільність економіки та стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз негативних впливів, здатність її до функціонування в умовах впливу дестабілізуючих чинників, захищеність від ризиків втрати платоспроможності; збалансованість, тобто оптимальність співвідношення між зовнішньою і внутрішньою заборгованістю держави» [1].

Таким чином, І. Чуй та О. Мицак під борговою безпекою держави розуміють таке: «...дотримання

безпечного рівня державної заборгованості, на основі якого і буде формуватися стійкість фінансової системи країни до внутрішніх та зовнішніх загроз, економічна незалежність держави з підтриманням при цьому належного рівня платоспроможності та кредитного рейтингу держави» [1].

У науковій роботі О. Горобець надано таке визначення боргової безпеки держави: «...це невід'ємна складова фінансової безпеки держави, яка є складовим рівнем державної внутрішньої або зовнішньої заборгованості з урахуванням її обслуговування, ефективності використання запозичень та оптимального їх співвідношення, достатнім для задоволення соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни до загроз» [13].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку України від 29 жовтня 2013 р. № 1277: «боргова безпека держави – відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі» [17].

Світові тенденції демонструють, що швидке нарощування боргів може спричинити фінансову залежність держави від кредиторів та зростання впливу загроз борговій безпеці. Проте наявність державного боргу несе як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, залучення зовнішнього фінансування виступає для держави додатковим джерелом економічного розвитку та розв'язання соціально-економічних проблем. З іншого – зростання боргового навантаження надмірними темпами може призвести до втрати фінансового суверенітету [18].

Проаналізувавши різноманітні підходи до визначення поняття «боргова безпека», ми пропонуємо таке її визначення. Під борговою безпекою слід розуміти оптимальний рівень боргового навантаження, що дозволяє підтримувати сталий соціально-економічний розвиток держави, формуючи внутрішній попит і необхідний непохитний рівень незалежності держави. Логіка формування даного визначення базується на необхідності загального стратегічного напрямку врахування боргової безпеки як необхідної складової збереження незалежності та суверенності держави в рамках соціально-економічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Інтеграційні процеси у світі спричинили те, що проблема державного боргу – як зовнішнього, так і внутрішнього – перетворилася на глобальну. Враховуючи необхідність підтримки соціально-економічного розвитку, виконання поточних боргових зобов'язань та забезпечення незалежності функціонування держави, питання боргової безпеки має стати ключовим.

Забезпечення боргової безпеки має стати необхідною умовою для збереження суверенітету країни та створення умов для функціонування будь-якої держави, а також для її поступального соціально-економічного розвитку. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Чуй І. Р., Мицак О. В. Теоретичні засади дослідження категорії «боргова безпека держави». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 822–827. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/170.pdf>
2. Галайко Н. В. Сутність і значення боргової безпеки в системі економічної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 24–33. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1071/1/галайко.pdf>
3. Маренич А. І., Мехеда Н. Г. Про вплив боргової безпеки на фінансову безпеку України. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2014. № 3. С. 84–86.
4. Барановський О. І. Дослідження теоретичних засад боргової безпеки держави. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1. Т. 1. С. 327–337. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/47/1/47_53.pdf
5. Богдан Т. П. Боргова безпека та її роль у гарантуванні фінансової стабільності. *Вісник Національного банку України*. 2012. № 4. С. 8–15.
6. Азаров М., Ярошенко Ф., Барановський О. та ін. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : у 6 т. Т. 6: Підвищення ефективності боргової політики держави. Київ : НДФІ, 2004. 348 с.
7. Селіверстова І., Лашенко О., Шапошнікова С. Боргова безпека як елемент фінансової безпеки держави. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2010. № 3. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.html
8. Новосьолова О. Боргова безпека як визначальний фактор макроекономічної стабільності держави. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2013. Вип. 35. Ч. 1. С. 123–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcha_dtu_2013_35%281%29__20

9. Омельченко Л. С., Суміна І. В. Боргова безпека України та аналіз її сучасного стану. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 309–320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2012_1_31
10. Кубай М. В. Концептуальні засади дослідження боргової безпеки. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економічна»*. 2014. Вип. 46. С. 38–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_46_9
11. Кравчук Н. Колізії боргової безпеки держави: Україна в системі світових індикаторів безпеки глобального економічного простору. *Наука молоді*. 2005. № 3. С. 74–82.
12. Томашик Р. Р. Напрями удосконалення управління борговою компонентою економічної безпеки держави в умовах глобалізації світової економічної системи. *Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : колективна монографія : у 2-х т. Дніпропетровськ : ФОП Дробязко С. І., 2014. Т. 1. С. 232–245.*
13. Горобець О. Державний борг України та його вплив на розподіл валового внутрішнього продукту. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. № 3. С. 17–23.
14. Кубах Т. Г., Рябушка Л. Б. Боргова безпека України: теоретична та практична складова. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.95>
15. Котіна Г., Степура М., Кондро П. Боргова безпека України: оцінка, ризики та перспективи. *Схід*. 2017. № 3. С. 10–15. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f2ebb993-351c-4309-a9d1-52506bb52b9b/content>
16. Даниленко А., Алимов О., Барановський О. та ін. Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. Київ : Фенікс, 2008. 467 с.
17. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : затв. Наказом Міністерства економічного розвитку від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
18. Плешакова Н. А., Плешакова О. А., Яфінович О. Б., Кіров Б. С. Боргова безпека України в умовах військового стану. *Business and Law*. 2022. No. 2. P. 36–42. URL: https://iverieli.nplg.gov.ge/bitstream/1234/415401/1/Biznesi_Da_Kanonmdebloba_2022_N2.pdf

REFERENCES

- Azarov, M. et al. *Budzhetna polityka u konteksti stratehii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. T. 6: Pidvyshchennia efektyvnosti borhovoї polityky derzhavy* [Budgetary Policy in the Context of the Strategy of Socio-economic Development of Ukraine. Vol. 6: Increasing the Efficiency of the State's Debt Policy]. Kyiv: NDFI, 2004.

- Baranovskyi, O. I. "Doslidzhennia teoretychnykh zasad borhovoї bezpeky derzhavy" [Study of the Theoretical Foundations of the State's Debt Security]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*, vol. 1, iss. 1 (2016): 327-337. http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/47/1/47_53.pdf
- Bohdan, T. P. "Borhova bezpeka ta yii rol u harantuvanni finansovoi stabilnosti" [Debt Security and Its Role in Guaranteeing Financial Stability]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 4 (2012): 8-15.
- Chui, I. R., and Mytsak, O. V. "Teoretychni zasady doslidzhennia katehorii «borhova bezpeka derzhavy»" [Theoretical Foundations for the Research of State's Debt Security]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, iss. 11 (2016): 822-827. <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/170.pdf>
- Danylenko, A. et al. *Finanova polityka ta podatkovobudzhetni vazheli yii realizatsii* [Financial Policy and Tax-budgetary Levers of Its Implementation]. Kyiv: Feniks, 2008.
- Halaiko, N. V. "Sutnist i znachennia borhovoї bezpeky v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Essence and Significance of Debt Security in the System of Economic Security of the State]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, no. 2 (2017): 24-33. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1071/1/галайко.pdf>
- Horobets, O. "Derzhavnyi borh Ukrainy ta yoho vplyv na rozpodil valovoho vnutrishnyoho produktu" [The National Debt of Ukraine and Its Impact on the Distribution of the Gross Domestic Product]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (2005): 17-23.
- Kotina, H., Stepura, M., and Kondro, P. "Borhova bezpeka Ukrainy: otsinka, ryzyky ta perspektyvy" [Debt Security of Ukraine: Assessment, Risks and Prospects]. *Skhid*, no. 3 (2017): 10-15. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f2ebb993-351c-4309-a9d1-52506bb52b9b/content>
- Kravchuk, N. "Kolizii borhovoї bezpeky derzhavy: Ukraina v systemi svitovykh indyikatoriv bezpeky hlobalnoho ekonomichnoho prostoru" [Debt Security Conflicts of the State: Ukraine in the System of World Security Indicators of the Global Economic Space]. *Nauka moloda*, no. 3 (2005): 74-82.
- Kubai, M. V. "Kontseptualni zasady doslidzhennia borhovoї bezpeky" [Conceptual Principles of Debt Security Research]. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii. Seriiia «Ekonomichna»*, iss. 46 (2014): 38-43. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_46_9
- Kubakh, T. H., and Riabushka, L. B. "Borhova bezpeka Ukrainy: teoretychna ta praktychna skladova" [Debt Security of Ukraine: Theoretical and Practical Warehouse]. *Efektivna ekonomika*, no. 5 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.95>
- [Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
- Marenych, A. I., and Mekheda, N. H. "Pro vplyv borhovoї bezpeky na finansovu bezpeku Ukrainy" [About the Influence of Debt Security on the Financial Security of Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy NBU*, no. 3 (2014): 84-86.
- Novosolova, O. "Borhova bezpeka yak vyznachalny faktor makroekonomichnoi stabilnosti derzhavy" [Debt Security as a Determining Factor of Macroeconomic Stability of the State]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, iss. 35, part 1 (2013): 123-128. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2013_35%281%29_20
- Omelchenko, L. S., and Sumina, I. V. "Borhova bezpeka Ukrainy ta analiz yii suchasnoho stanu" [Debt Security of Ukraine and Analysis of its Current State]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1 (2012): 309-320. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2012_1_31
- Plieshakova, N. A. et al. "Borhova bezpeka Ukrainy v umovakh viiskovoho stanu" [Debt Security of Ukraine Under Martial Law]. *Business and Law*, no. 2 (2022): 36-42. https://iverieli.nplg.gov.ge/bitstream/1234/415401/1/Biznesi_Da_Kanonmdebloba_2022_N2.pdf
- Seliverstova, I., Lashchenko, O., and Shaposhnikova, S. "Borhova bezpeka yak element finansovoi bezpeky derzhavy" [Debt Security as an Element of the State's Financial Security]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, no. 3 (2010). http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.html
- Tomashyk, R. R. "Napriamy udoskonalennia upravlinnia borhovoїu komponentoїu ekonomichnoi bezpeky derzhavy v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomichnoi systemy" [Directions for Improving the Management of the Debt Component of the State's Economic Security in the Conditions of Globalization of the World Economic System]. In *Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky*, vol. 1, 232-245. Dnipropetrovsk: FOP Drobiazko S. I., 2014.

Науковий керівник – Зверяков М. І.,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, Одеський національний економічний університет